

106 . Drăgoieni | Comuna: mun. Târgu Jiu | Județ: Gorj | Punct: Drăgoieni-Ferma 3 | Anul: 2015

Anul: 2015

Cod RAN: 77849.01

Perioade: Preistorie

Epoci: Epoca bronzului, Hallstatt

Tipuri sit: descoperire izolată

Categorii sit: Domestic

Autori: Ștefan Viorel Georgescu, Vasile Marinoiu, Daniel Vasile Sana, Petre Colțeanu

Instituții: SC Vanderlay SRL Hunedoara, Muzeul Județean Gorj "Alexandru Ștefulescu", SC Vanderlay SRL Hunedoara, SC Vanderlay SRL Hunedoara

Raport

Perioada de desfășurare a campaniei: 6 martie - 11 noiembrie 2015

Cele șase situri arheologice descoperite în urma diagnosticului intruziv realizat la sfârșitul anului 2014 de-a lungul "Variantei de ocolire a municipiului Târgu Jiu., de arheologi de la Muzeul Județean Gorj "Alexandru Ștefulescu., și firma "Vanderley Arheo., din Hunedoara, ne-au determinat să executăm cercetări arheologice preventive în aceste situri. Cercetările au dus la descoperiri importante, ce se încadrează din punct de vedere cronologic, între începutul epocii bronzului și evul mediu mijlociu. În cele ce urmează vom prezenta rezultatele acestor cercetări arheologice preventive desfășurate în anul 2015.

Situl numărul 1

Obiectivul principal al cercetării preventive din acest sit l-a constituit salvarea vestigiilor istorice din perimetrul afectat de viitoarele lucrări de infrastructură rutieră, în vederea descărcării terenului de sarcină arheologică. Descoperirea, înregistrarea și studierea prin metode specifice a structurilor, complexelor, artefactelor sau ecofactelor din perimetrul proiectului, distribuția lor spațială, caracterul și starea lor de conservare au reprezentat de asemenea, obiective prioritare ale cercetării. O atenție deosebită a fost acordată indiciilor care pot ajuta la determinarea caracterului sitului și a cadrului cronologic în care se desfășoară evoluția sa. Nu în ultimul rând, ne-am propus să precizăm succesiunea fazelor evolutive și relația cu alte descoperiri similare din zonă, contribuind astfel la îmbogățirea imaginii evoluției comunităților umane din perioadele istorice cercetate aici.

Cercetarea arheologică preventivă s-a realizat între km 7 + 600 și 7 + 850 al traseului proiectat al viitoarei șosele de centură, pe o suprafață de 7182 m². Unde s-au descoperit, în urma

diagnosticului intruziv din toamna anului 2014, mai multe complexe arheologice, delimitate inițial pe o lungime de circa 250 m.

Acest sit este situat în punctul Ferma 3, în localitatea Drăgoieni, sat aparținător municipiului Târgu Jiu, în zona fostei ferme pomicole. Din punct de vedere geografic, situl este amplasat pe a treia terasă a Jiului, la cca. 150 m sud de pâraul Dobra. Acesta se află la cca 300 m nord de localitate și la 4 km est de municipiul Târgu Jiu, în extravilan, pe o terasă cu o elevație de cca. 250 m.

Hidrografia zonei este astăzi una destul de săracă, pâraul Dobra, aflat la cca. 200 m nord de sit, fiind cea mai apropiată sursă de apă. În perioada comunistă acest pârau a fost îndiguit, dând naștere câtorva lacuri de acumulare, aflate astăzi în stare avansată de degradare.

Actualmente zona sitului este utilizată drept teren agricol (arabil), fiind străbătut de două drumuri de exploatare agricolă. Aceste drumuri au fost realizate într-o zonă în care sterilul apare la cel mult 0,30 m de suprafață. Ele au fundament din piatră de carieră și de râu și au distrus cu siguranță vestigiile pe care le-au

suprapus.

În zona care va fi afectată, au fost deschise trei suprafețe de decopertă notate cu indicativele Su1, Su2 și Su3, de forma unor poligoane neregulate, rezultat al drumurilor menționate anterior. Geomorfologic, acest perimetru este unul de afundare, de formație aluvionară. Se remarcă în acest sens descoperirile din zona nordică a suprafeței Su1 și din întreaga suprafață Su3, unde sterilul se compune în mare parte din bolovani de râu și pietriș aluvionar.

Cu ajutorul unui excavator, dotat cu cupă de taluz, s-a realizat decopertarea mecanică până la nivelul sterilului, la cca. 0,50-0,60 m, adâncime care a permis conturarea complexelor arheologice. Pe alocuri, într-o zonă cu o adâncitură naturală a solului, colmatată în preistorie și nivelată în anii '80, s-a coborât până la -1 m. Înființarea unei plantații de vie, în 1983, dar mai ales acțiunea de scarificare a solului, pe alocuri până la 80 cm, au afectat partea superioară a complexelor arheologice. La această degradare a contribuit și poligonul militar care a funcționat aici din 1960 până la înființarea plantației mai sus menționate, activități antropice au degradat partea superioară a sitului, distrugând stratul de cultură și o bună parte din inventarul complexelor arheologice și al situațiilor stratigrafice. La acestea se mai adaugă și eroziunea naturală a solului, favorizată de înclinația terenului, relativ domoală, orientată atât spre sud, cât și spre nord și spre vest.

În ceea ce privește cercetarea arheologică preventivă din acest sit, în primele două din cele trei suprafețe deschise, au fost cercetate arheologic 447 de anomalii, din care, un număr de 407 au fost confirmate ca fiind de natură antropică, cu valoare arheologică. O bună parte din cele 40 de numere anulate îl reprezintă grupări de complexe cu umplutură identică (exemplu: Cx48 și Cx49 inițial care, datorită umpluturii unitare, a devenit un singur complex). Restul sunt, fie alveolări ale solului, fie intervenții recente (Cx14, Cx20, Cx50 etc.). În lipsa verificării întregului material ceramic, până la data redactării raportului, datarea complexelor se bazează în mare parte pe observațiile din teren. La acestea se adaugă și datele din 61 de complexe, pentru care s-a reușit spălarea materialului arheologic și verificarea lui în timp util. Dintre acestea, 16 aparțin culturii Verbicioara (fazele I-III), 36 grupului Govora/Verbicioara (fazele IV- Va), trei grupului Bistreț-Ișalnița, trei aparțin grupului Vârtop, iar alte trei, culturii Basarabi. Un număr însemnat din totalul complexelor cercetate (123), reprezentând în mare parte gropi de stâlp, nu conțineau inventar arheologic. O parte dintre acestea din urmă, sunt amplasate în proximitatea unor complexe Verbicioara și Govora, fapt care ne face să presupunem o relație de contemporaneitate cu acestea și, implicit, o datare similară.

În ceea ce privește stratigrafia sitului, aceasta este destul de eterogenă, înregistrându-se diferențe nu doar între cele trei suprafețe de decopertă (Su1, Su2 și Su3), ci și în cadrul aceleiași unități de cercetare, motiv pentru care ea nu poate fi generalizată. Ca și particularități s-au constatat următoarele:

Suprafața Su1 Excepând zona din dreptul km 7+750 unde, pe o lungime de cca. 12 m, stratul vegetal (0-0,30 m), suprapune un nivel subțire de locuire, deranjat de lucrările agricole (doar 10 cm grosime), brun-cenușiu, cu pigmenți ceramici, urmat de un strat de contact, cafeniu, lutos, steril (0,30-0,60 m), în cea mai mare parte a suprafeței, sub stratul vegetal apare sterilul galben lutos (0,30-0,50 m). Panta naturală a terenului se înclină ușor spre sud, nord și vest, având o cădere mai abruptă spre nord, dincolo de km 7+800. Revenind la zona cu stratul de cultură, mai trebuie spus că aceasta pare să fi fost o ravenă naturală, suprapusă de umpluturi recente și nivelată, acesta fiind și motivul pentru care stratul menționat se mai păstrează încă.

Suprafața Su2 Ca și în cazul anterior, terenul prezintă o ușoară înclinație spre sud, unde adâncimea maximă atinge 0,90 m. stratul de cultură a fost distrus în cea mai mare parte de lucrările agricole și de nivelările din anii '80. O fostă ravenă, nivelată în epoca recentă, se distinge parțial în zona mediană a suprafeței, înspre profilul estic, ea continuând și dincolo de limita amprizei. Stratigrafia generală a suprafeței este în mare parte simplă, compusă din stratul vegetal (0 - 0,35 m), deranjat de lucrările agricole, urmat de sterilul brun-roșiatic, lutos. Spre limita de sud, pe o lungime de cca. 6-8 m, apare pietrișul nativ.

Suprafața Su3 Terenul prezintă o ușoară înclinație spre sud și o alta, mai accentuată, spre vest, unde adâncimea maximă atinge 1,40 m. Această ultimă zonă a fost nivelată în perioada comunistă, iar grosimea depunerilor atinge cca. 0,60 m. În rest, stratigrafia generală a suprafeței este compusă din stratul vegetal (0 - 0,20 m), urmat de sterilul brun-roșiatic, lutos (0-0,40 m) și de pietrișul nativ.

În concluzie, cu toate că s-au descoperit complexe arheologice din cinci perioade istorice, cu mici

excepții, nu s-a putut constata existența unui strat de cultură. Acolo unde acest strat s-a mai păstrat, pe zone restrânse, s-a constatat aspectul său unitar, ce nu a permis o diferențiere cromatică a fiecărei etape de locuire în parte. Situația se datorează în primul rând lucrărilor agricole și a eroziunii solului.

În ceea ce privește artefactele descoperite, în pofida numărului mare de complexe cercetate aici, nu putem să nu subliniem numărul extrem de mic de piese din bronz. Printre puținele piese de acest fel menționăm un ac de tip „Rollenkopfnadeln”, din complexul Cx329, (Pl. 1/1), un ac din Cx398, două fragmente din tablă de bronz și o aplică descoperită la conturarea complexului Cx252. Toate acestea s-au păstrat în stare fragmentară, majoritatea fiind nedeterminabile ca tipologie. La ele se adaugă două resturi de turnare, descoperite în Cx442 și Cx439, resturi ce oferă indicii referitoare la prelucrarea bronzului în acest sit. Existența unei activități metalurgice este susținută și de o parte a unui mic tipar bivalv, realizat dintr-o gresie fină, ce păstrează urme de utilizare și de un fragment dintr-o duză.

Mai remarcăm de asemenea, cvasiinexistența oaselor de animale din așezare, fapt datorat cu siguranță condițiilor din sol, care au făcut ca acestea să nu se păstreze. Cele câteva descoperiri efectuate de noi, constau mai ales din dentiție de animale de talie mare (probabil bovine și cabaline), majoritatea dezintegrându-se imediat după descoperire și făcând imposibilă prelevarea lor. Într-o situație similară s-au aflat și cele două mici fragmente din coarne de cerb, descoperite în Cx294.

Sărăcia pieselor de metal a fost suplinită probabil prin utilizarea uneltelor din piatră, de genul topoarelor descoperite în complexele Cx78, Cx282 și Cx399 sau rest de prelucrare a unui astfel de obiect, rezultat ca urmare a operației de perforare. Lor li se alătură câteva lame din silex și un mic cuțit curb, de tip „Krummesser”. Tot în rândul obiectelor din piatră se înscriu și râșnițele, unele masive și cu urme de utilizare îndelungată.

În categoria obiectelor din lut merită menționate aici un vas miniatural, un fragment dintr-o piesă nedeterminată, posibil picior de vas, parțial gol pe interior, câteva fusaiole, sau greutatea piramidale (majoritatea fragmentare), cu o perforație îngustă în jumătatea superioară. Din complexul Cx48 provine o piesă din lut ars, asemănătoare fusaiolelor, fără ca perforația acesteia să fie completă. Deosebit de importantă este o reprezentare a piciorului uman, frumos decorat cu ornamente geometrice, ce provine probabil de la un vas utilizat în practicile magico-religioase.

Pe lângă cele de mai sus, cea mai mare parte a inventarului arheologic descoperit în situl de la Drăgoieni, punctul „Ferma 3”, este constituită din ceramică, chirpici ars și lipitură de vatră. Starea acestora este însă extrem de fragmentară, sugerând caracterul menajer al majorității complexelor investigate.

Numeroasele descoperiri arheologice din situl investigat de noi oferă indicii pentru plasarea acestora, pe parcursul a cinci etape de locuire, din care, cea mai veche se plasează în Bronzul mijlociu, iar cea mai recentă, poate fi atribuită etapei mijlocii a primei epoci a fierului.

Încă de la început trebuie spus însă că analiza materialului ceramic descoperit aici, extrem de bogat și variat, s-a realizat doar într-o formă primară, astfel încât, concluziile referitoare la evoluția particulară a fiecărei etape de locuire, nu pot avea decât un caracter tranzitoriu. La aceasta se adaugă și cvasiinexistența pieselor de metal cu valențe cronologice și a cercetărilor de amploare, care să vizeze și să clarifice problemele de ordin cultural și cronologic ale acestor epoci. Singura piesă determinabilă din bronz, este un ac de tip „Rollenkopfnadeln mit rundem Schaftquerschnitt”, cu o datare însă extrem de largă, din Bronzul timpuriu până la sfârșitul primei epoci a fierului. Doar falera din Cx252 are o cronologie mai scurtă, astfel de piese apărând în depozite de bronzuri precum Band, Pecica sau Uioara de Sus, din Ha A1.

Înainte de a discuta diversele categorii ceramice descoperite aici, mai trebuie să precizăm că, în ce privește evoluția culturii Verbicioara, ne-am raliat opiniei lui B. Hansel, contrar punctului de vedere al lui D. Berciu, care a definit această cultură, punct de vedere susținut fără modificări semnificative și de alți arheologi români. Autorul german consideră fazele Verbicioara I-III, așa cum au fost ele definite de Berciu, reprezintă o manifestare culturală diferită de cea din fazele Verbicioara IV-Va, pe care le-a tratat ca un grup aparte, denumit Govora. Ideea este valabilă și pentru ultima etapă din schema evolutivă a lui Berciu, faza Vb, atribuită grupului cultural Ișalnița. În final, mai trebuie spus că opiniile cercetătorului german cu privire la această succesiune culturală nu sunt singulare, fiind împărtășite mai nou și de alți specialiști.

Revenind la ceramică și la cele cinci etape evolutive ale sitului de la Drăgoieni, punctul „Ferma 3”, așa cum spuneam, cea mai veche dintre acestea se plasează în Bronzul mijlociu și aparține culturii Verbicioara. Descoperirile acestei etape sunt constituite din fragmente ceramice, piatră și lut ars. În ce privește prima categorie, se observă o predominare netă a materialelor din specia grosieră. Arderea acestora este oxidantă, incompletă în unele cazuri, a generat nuanțe de cărămiziu sau brun. Degresantul utilizat în mod curent este nisipul cu granulație mare și pietricelele. Pasta este slab omogenizată, iar netezirea suprafețelor este una superficială, textura prezentând astfel numeroase asperități. Există însă și ceramică de bună calitate, din categoria celei fine și semifine, arsă reducător în unele cazuri. În ciuda fragmentării excesive a majorității descoperirilor noastre, putem să reconstituim câteva dintre formele ceramice și din elementele de decor. Recunoaștem aici vasele uzuale, pentru gătit, tronconice sau cu corpul ușor bombat, prevăzute cu proeminențe-apucători sau cu brăuri alveolate dispuse sub buză, unele decorate cu striuri (descoperite în Cx150) sau cu ornamente de tip textil (Cx185) sau „scoartă de copac”. Ceștile de diverse forme și dimensiuni (Cx429, Cx432), ca și vasele cu corpul bombat, sunt și ele prezente în așezarea noastră. Decorul acestora constă din linii fine incizate, dispuse în zona buzei unor cești, în grupe verticale de câte șase (295) sau sub formă de benzi umplute cu linii în rețea, asociate cu romburi verticale hașurate (Cx185). Pe vase similare, mai apar de asemenea, șiruri de impresiuni alungite, dispuse orizontal și intercalate de benzi incizate sau triunghiuri umplute cu hașuri (Cx351). Striurile și impresiunile textile sunt considerate elemente timpurii, de tradiție Gornea-Orlești sau chiar mai vechi, analogiile acestui decor fiind destul de numeroase. Tot la începutul acestei culturi se datează și grupele de linii incizate, benzile umplute cu linii în rețea sau triunghiurile umplute cu hașuri.

Etapa a doua de locuire, la fel de consistentă, aparține grupului Govora, sau fazelor Verbicioara IV-Va, în accepțiunea lui D. Berciu, așa cum a fost ea definită inițial. Descoperirile sale constau în principal din ceramică și câteva obiecte de inventar casnic. Ca și în cazul descoperirilor precedente, frapază în primul rând starea extrem de fragmentară a materialului ceramic. Această situație nu permite, decât cu puține excepții, reconstituirea tipologică a formelor de vase. Sub aspectul tehnicii de confecționare, se remarcă o dominare netă a categoriei de uz comun, în dauna ceramicii fine și semifine, mai slab reprezentate. Se remarcă în mod special vasele acestor ultime categorii, în special străchinile, castroanele sau ceștile arse inoxidant, lustruite puternic și decorate prin incizii sau împunsături succesive în canal îngust. Reprezentative pentru ceramica acestei etape sunt motivele spiralice, redată în diferite forme (spirală înălțuită și spirală înfășurată, cele solare și meandru, unele având incrustație cu alb. Așa cum se poate vedea, decorul spiralic este bine documentat în situl de la Drăgoieni „Ferma 3”, fiind larg răspândit în zona grupului Govora, dar și în mediul culturii Tei din Muntenia sau în Banat, în aria Gârla Mare. Decorul în meandru, frecvent întâlnit în spațiul de care ne ocupăm, ca și cel anterior, este pus pe seama influențelor culturii Wietenberg din Transilvania. Cercurile realizate prin incizie sau impresiuni, interpretate drept motive solare apar la Govora, Cârcea și Verbicioara, pentru a cita doar câteva analogii.

Schimbările cu mediul Gârla Mare sunt atestate printr-un fragment decorat cu împunsături succesive în arcadă și spirală cu incrustație, descoperit în complexul Cx133, cu analogii în necropolele acestei culturi.

Toate aceste elemente permit o încadrare a descoperirilor noastre în Bronzul târziu, pe parcursul etapelor Reineke Bz. C-D, fără posibilitatea unei datări mai stricte în acest moment.

Descoperirile grupului Bistreț - Ișalnița, nu foarte numeroase, ocupă cel de-al treilea orizont de locuire de la Drăgoieni și constau aproape exclusiv din ceramică. Se remarcă aici, străchinile lobate și ceștile cu corpul pătrat, simple sau decorate cu caneluri fine, dispuse vertical, cu bune analogii la Ișalnița, Plosca, Orevița și Secu. De subliniat este și prezența unui fragment dintr-un vas cu proeminență, cu decor imprimat de tip Insula Banului.

Exceptând acest ultim fragment, pentru care nu avem încă analogii mai apropiate din punct de vedere cronologic, materialele de aici succed locuirea anterioară, de tip Govora și se datează în etapele Bz. D - început de Ha A1.

Locuirii de mai sus îi urmează la scurt timp, o alta, atribuită etapei timpurii a primei epoci a fierului, destul de slab documentată printre descoperirile noastre.

Ca și în cazurile precedente, ceramica domină numeric și descoperirile acestei etape. La acesta se

adaugă însă și fragmentul de faleră din bronz. În ce privește ceramica, se remarcă în primul rând un vas, parțial întregibil, bitronconic, cu caneluri pe umăr, un fragment de vas bitronconic, cu decor compus din caneluri dispuse orizontal, asociate cu caneluri în ghirlandă și un altul, din buza unui vas probabil cu decor similar. În spațiile învecinate, decorul apare încă din bronzul târziu în Banat și mai frecvent pe diverse forme de vase de la Susani. Acest tip de decor este bine documentat și în aria intracarpatică unde, în opinia lui H. Ciugudean, este considerat drept un element definitoriu pentru faza timpurie a culturii Gáva. Pentru acest decor găsim bune analogii între descoperirile de tip Vârtop sau Susani - Vârtop din Oltenia, cele mai apropiate geografic fiind cele de la Măru și Călugăreni (jud. Gorj). Vasul lucrat neglijent, decorat cu caneluri orizontale pe umăr se aseamănă cu cel în care s-a descoperit tezaurul de piese din aur de la Hinova. Pe baza analogiilor, considerăm că și descoperirile noastre se înscriu în cadrul acestui grup cultural din Hallstatt A.

Ultimul orizont de locuire cercetat de noi aparține așa cum spuneam, etapei mijlocii a primei epoci a fierului. Materialul ceramic descoperit în puținele complexe de acest fel, provine de la străchini cu marginea invazată și fațetată orizontal, prevăzute în unele cazuri cu proeminente, de la vase tronconice, cu brăuri crestate sau de la vase bitronconice, de dimensiuni reduse, decorate prin incizie sau împunsături succesive în arcadă. Cele mai bune analogii pentru aceste materiale ceramice le avem în mediul culturii Basarabi, extrem de slab reprezentată până în prezent în nordul Olteniei.

În concluzie, cercetările arheologice preventive de la Drăgoieni „Ferma 3“, de mare amploare și desfășurate într-un timp relativ scurt, au evidențiat faptul că spațiul investigat este unul cu un potențial arheologic deosebit.

Situl, necunoscut inițial, contribuie într-o oarecare măsură la o mai bună cunoaștere a locuirii rurale din bronzul mijlociu și prima epocă a fierului. Au fost descoperite noi elemente de habitat și importante piese de inventar arheologic, pe baza cărora s-a putut creiona relația cu alte centre politice și militare contemporane. Totodată au fost descoperite și o serie de complexe care se individualizează prin inventarul aparte (Cx93, Cx227 s.a.).

Încadrările cronologice avansate aici, au la bază prelucrarea primară a materialului descoperit și studiul bibliografiei avute la dispoziție. Din nefericire nu în toate complexele au fost descoperite piese relevante din punct de vedere cronologic, iar un număr important dintre acestea au fost lipsite de inventar. Prin urmare, până la o analiză mai atentă a descoperirilor, în scopul valorificării științifice, datarea acestora în limite cronologice mai largi, ține de actualul stadiu al cercetării.

Din punct de vedere cultural-cronologic, situația se prezintă în felul următor: 170 de complexe aparțin culturii Verbicioara (Verbicioara I-III); 45 de complexe aparțin grupului Govora (Verbicioara IV-Va); 4 complexe Bistreț - Ișalnița; 12 complexe se datează în prima epocă a fierului, grupul Vârtop; 6 aparțin culturii Basarabi, iar 155 au o datare incertă fiind lipsite de inventar sau având un inventar atipic.

Stratigrafia sitului este destul de eterogenă, înregistrându-se diferențe majore pe întreaga suprafață de cercetare, motiv pentru care ea nu poate fi generalizată. Ca particularități s-au constatat următoarele:

Suprafața Sul între km 0+780 - 0+850, stratul vegetal (0-0,25 m), suprapune un nivel aluvionar, brun-gălbui, nisipos, steril din punct de vedere arheologic (0,25-0,60), urmat de un strat de cultură, cenușiu închis, nisipos, amestecat cu materiale arheologice (0,60-0,80 m). Sub acesta din urmă, se află sterilul arheologic, compus dintr-un lut brun-gălbui. În ce privește acest ultim strat, se constată însă mici diferențe, ca de exemplu, spre km 0+780 unde, sterilul este constituit dintr-un strat consistent de balast.

-Între km 0+850 - 0+900, se regăsesc și aici stratul vegetal (0-0,25 m), urmat mai jos de un nivel aluvionar, mult mai consistent, brun-gălbui, nisipos (0,25-1,10 m), care suprapune mai multe niveluri aluvionare de argile și pietrișuri de râu (1,10-2 m), toate acestea fiind sterile din punct de vedere arheologic.

-Între km 0+900 - 1+200, stratigrafia generală a zonei este compusă din stratul vegetal (0-0,25 m), ce suprapune nivelul aluvionar descris mai sus (0,25-0,50 m) urmat de un strat brun pigmentat, în care apar sporadic fragmente de chirpici ars și de ceramică (0,50-0,780 m) și de sterilul brun-gălbui, înlocuit pe alocuri de balast (vezi zona de la km 0+150).

Informații suplimentare online

[Raportul 5652 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
